

V. Literatura.

Z literatury použito:

Mischler a Ulbrich: „Österreichisches Staatswörterbuch“, 1909; Mayrhofer: „Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst“, 1909; Dr. Bruno Schulz: „Hilfsbuch zur Einführung in die Praxis der österreichischen politischen Verwaltung“, 1908 a J. U. Dr. Karel Klečka: „Státní a policejní služba, příruční a učební kniha pro stráž bezpečnostních úřadů“, 1909; Pavlásek Josef: Sbírká předpisov správných a policajných platných na Slovensku“, IV., 1929.

Ladislav Drašner.

Obchodní smlouvy.

I. Pojem. — II. Historie. — III. Formální předpoklady. — IV. Všeobecné zásady. — V. Obsah. — VI. Mezinárodní úmluvy. — VII. Sbírky a přehledy obchodních smluv. — Literatura.

I. O. s-y jsou státní (mezinárodní) smlouvy o úpravě hospodářských styků mezi 2 nebo více státy. Pro o. s-y užívá se různých názvů a označují se podle svého rozsahu a podle své definitivní neb provisorní povahy jako smlouva, úmluva, dohoda, úprava obchodních styků, modus vivendi (traité, convention, accord, arrangement) a pod. O. s-y lze uzavírat také pouhou výměnou not. Někdy se užívá pro o. s-y — s ohledem na jejich obsah — také názvu obchodní a plavební smlouva, přátelská, obchodní a plavební smlouva, obchodní a celní smlouva a pod.

Podle toho, je-li o. s. uzavřena jen mezi 2 státy neb mezi více státy, rozeznávají se o. s-y dvojstranné a vícestranné čili bilaterální a multilaterální (plurilaterální), přičemž o-mi s-mi zpravidla se rozumí smlouvy bilaterální, kdežto pro multilaterální smlouvy se užívá spíše terminu mezinárodní úmluvy či konvence.

II. Předchůdci o-ch smluv jsou kapitulace evropských států s orientálními státy z konce středověku a začátku novověku a později některé státní smlouvy ze XVII. a XVIII. stol., jež obsahují určitá ustanovení o obchodu; za o. s-y lze již do jisté míry považovati některé známé smlouvy z té doby, jako smlouvu Methuenovu mezi Anglií a Portugalskem z r. 1703, smlouvu anglicko-španělskou z r. 1713, smlouvu Edenovu mezi Francií a Anglií z r. 1786. V XIX. stol. začíná se moderní období o-ch smluv známou Cobdenovou smlouvou anglo-francouzskou z r. 1860, která zahajuje systém západoevropských

o-ch smluv; v 80. letech po krizi z r. 1873 následuje období smluv ochrannářských; r. 1891 začíná známý střeoevropský obchodní smluvní systém, obnovený r. 1906. Válkou byl vývoj ovšem přerušen. Po válce hospodářský rozvrat a pomalu postupující konsolidace, projevující se mimo jiné také v častých a rychlých změnách celních tarifů, měly za následek, že byly uzavírány o. s-y většinou jen na kratší dobu, často ve formě provisorii, jež jen postupně byla nahrazována definitivnější úpravou.

Určité závazky obchodně-politické obsahují také mírové smlouvy Versailleská, St. Germainská a Trianonská, zejména v článku 23 e) Úmluvy o Společnosti národů, jež mluví o svobodě styku a průvozu a o slušném nakládání s obchodem (équitable traitement du commerce), jakož i v části X., obsahující klausule hospodářské. Československa týká se mimo to i t. zv. malá smlouva St. Germainská ze dne 10. IX. 1919, uzavřená mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem. Bližší viz pod heslem „Smlouvy mírové“.

V Československu první o. s-y byly většinou kompenzačními, jak to odpovídalo poměrům v první době po převratu; jimi se zajišťovala vzájemná výměna neb vzájemné povolování dovozu a vývozu určitého zboží v určitých kvantech a to zejména se sousedními státy. První normální obchodní smlouvy s Jugoslavií z r. 1919 a Švýcarsy z r. 1920 byly uzavřeny ještě na podkladě předválečného smluvního tarifu rakousko-uherského, byly však brzo nahrazeny smlouvami novými, čímž platnost předválečných smluvních sazeb zanikla; ostatní o. s-y byly pak na to všeobecně uzavírány s naší strany na podkladě zásady nejvyšších výhod (s některými málo výjimkami) a doplňovány zpravidla úmluvami o úpravě dovozu a vývozu; pouze prozatímní smlouvy se sovětským Ruskem a Ukrajinou z r. 1922 neobsahují vůbec doložky nejvyšších výhod. Od r. 1923 byly tyto všeobecné o. s-y o nejvyšších výhodách doplňovány postupně smlouvami celně-tarifními.

III. Pro uzavírání o-ch smluv platí celkem stejná pravidla jako pro jiné mezinárodní smlouvy. (Viz heslo „Smlouvy mezinárodní“.) Uzavírati o. s-y mohou zpravidla suverénní státy ovšem s určitými výjimkami, ku př. pro některé kolonie, dominia, protektoráty a pod. Smlouvu uzavírá hlava

státu, jež jmenuje a splnomocňuje své vyjednavače a smlouvu ratifikuje, zpravidla po předchozím souhlasu parlamentu; smlouva vstupuje v platnost v den ratifikace neb určitou lhůtu po ní, resp. po výměně neb složení ratifikačních listin.

V Československu podle § 64, č. 1 úst. list. president republiky sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; s-y o. potřebují souhlasu Národního Shromáždění. Dle § 2 zák. č. 139/1919 Sb. o. s-y, jako všechny státní smlouvy vůbec, zařadují se do Sbírky zákonů a nařízení.

Aby smluvní úprava hospodářských styků mezinárodních netrpěla průtahem, nutně spojeným s parlamentním schválením a ratifikací o. smluv, bývá dána vládě možnost uvést o. s-y za určitých předpokladů provisorně v platnost před jejich ratifikací. V Československu bylo takové zmocnění uděleno vládě zák. č. 637/1919 Sb. pro o. s-y o nejvyšších výhodách a celně-tarifní smlouvy r. 1919 a 1920 uzavřené. Zmocnění toto bylo rozšířeno zák. č. 349/1921 Sb. na o. s-y uzavřené r. 1921 a 1922 a bylo na to zák. č. 158/1923, 266/1923, 305/1924 a 215/1925 Sb. opět prodloužováno o novou krátkou dobu, často se značnými parlamentními nesnázemi a opožděním, až konečně článkem VII. zák. č. 109/1926 Sb. bylo zmocnění rozšířeno na o. s-y sjednané s cizími státy až do dne, kterého nabude účinnosti nový celní sazebník. Těmito zákony jest vláda zmocněna, aby (od zák. č. 158/1923 Sb. se souhlasem presidenta republiky) uváděla o. s-y celně-tarifní v prozatímní platnost vyhlášením ve Sbírce zákonů a nařízení, při čemž jest povinna smlouvu předložit ihned Národnímu Shromáždění k dodatečnému schválení. Pouhé administrativní dohody, jaké se ku př. uzavíraly o úpravě dovozu a vývozu, schválení parlamentu ani ratifikace nevyžadují; dohody tyto bývají ovšem obyčejně připojeny k o-m s-ám.

Jazyk o-ch smluv býval dříve hlavně jazyk francouzský; po válce se užívá někdy vedle francouzského jazyka i jazyka anglického a italského, neb jazyka obou smluvních stran (u nás ku př. vedle jazyka českého jazyka německého neb jazyků slovanských).

IV. V o-ch s-ách se uplatňují pro úpravu obchodu se zbožím a úpravu jiných obchodních styků určité všeobecné zásady, z nichž lze uvést jako nejdůležitější zásadu recipacity, zásadu parity a zásadu nejvyšších výhod.

Zásada recipacity či vzájemnosti znamená povolení určitých ústupků za přiměřené protiústupky neb rovnocenné kompensace. Zásada tato může býti formální neb faktická (jak ji ku př. první léta po válce uplatňovala Francie).

Zásada parity či rovnosti neb národního nakládání (*traitement national*) znamená záruku stejného nakládání, jaké smluvní stát poskytuje svým vlastním příslušníkům. Zásada tato jest důležitá zejména v oboru nakládání s cizinci a cizími společnostmi.

Zásadou nejvyšších výhod přiznávají si smluvní státy navzájem stejné nakládání, jaké přiznávají kterémukoliv třetímu státu; zásada tato může býti formulována buď ve formě pozitivní, t. j. zajištění všech výhod, poskytovaných v minulosti i v budoucnosti třetím státům, nebo ve formě negativní, t. j. záruka, že se zbožím neb příslušníky smluvního státu nebude nakládáno hůře, než se zbožím a příslušníky kteréhokoliv třetího státu.

Zásada nejvyšších výhod jest jednou z nejdůležitějších zásad moderní obchodní politiky. Se stránky formální rozeznáváme klausuli nejvyšších výhod syntetickou nebo analytickou resp. detailní s výpočtem všech případů, na něž se vztahuje; dle dosahu rozeznáváme klausuli nejvyšších výhod bezpodmínečnou a podmíněčnou (kvalifikovanou neb reciproční), t. j. vázanou na určité kompensace, podobně jak ji uplatňovaly v poslední době Spojené státy, dále klausuli neomezenou neb omezenou na určité druhy zboží neb určité obory obchodní činnosti, po případě s výjimkou určitých úmluv neb určitých zemí (jak byla ku př. také známá klausule čl. 11. frankfurtského míru z r. 1871). Konečně lze rozeznávat i klausule nejvyšších výhod jednostranné a oboustranné. Jednostranná klausule bývala v dřívějších smlouvách s orientálními státy; jiný známý případ jednostranné klausule podávají mírové smlouvy.

V Československu v některých z prvních smluv o-ch byly s naší strany poskytovány nejvyšší výhody z části jednostranné tím, že proti neomezeným doložkám s naší strany stála omezená doložka nejvyšších výhod strany druhé, nebo byla doložka tato omezená s obou stran. Smlouvy tyto (s Francií, Španělskem, Belgií, Řeckem) byly později nahrazeny novými smlouvami o nejvyšších výhodách, po př. omezení (u Belgie)

odpadlo. Článek II. zák. č. 109/1926 Sb. připouští poskytnouti nejvyšší výhody pro snížená cla tohoto článku s naší strany také státům nesmluvním, pokud nenakládají s čsl. zbožím nepříznivěji než s jiným; vedle toho se vláda zmocňuje, aby rozšířila platnost tohoto článku i na zboží z jiných států, s nimiž se vede jednání o uzavření o. s-y.

Zásady reciprocity, parity a nejvyšších výhod mohou býti v jednotlivých o-ch s-ách také kombinovány, ku př. nejvyšší výhody s reciprocitou (podmíněné nejvyšší výhody) nebo nejvyšší výhody s paritou (pro nakládání s cizinci) a pod.

V. O. s-y bilaterální mohou obsahovati mimo úvodní a závěrečné formule o zmocnění k jednání a o ratifikaci ustanovení o obchodu se zbožím, o nakládání s cizinci a cizími společnostmi, o dopravě, rybolovu, o ochraně průmyslového vlastnictví, literárního a uměleckého vlastnictví a pod., o ochraně práce, o ustanovení a pravomoci konsulů, o smírčím neb rozhodčím řízení a konečně o vstoupení v platnost, době trvání a výpovědi. Obsah o-ch smluv může ovšem býti nestejný; někdy o. s-y upravují ve všech vytčených směrech hospodářské styky smluvních států, někdy se však omezují jen na některé otázky, ku př. na úpravu celního režimu a úpravu režimu dovozního a vývozního.

O. s-y často již v úvodu stanoví ustáleným obratem v zásadě vzájemnou a úplnou svobodu obchodu a plavby, která se týká jak obchodu se zbožím, tak i nakládání s příslušníky. Tato zásadní svoboda se ovšem konkrétně vymezuje ve smlouvě samotné.

1. Ustanovení o-ch smluv o obchodu se zbožím týkají se jednak celního režimu, jednak volnosti dovozu, vývozu a průvozu.

a) Pro obor cla, celních vedlejších poplatků a formalit celních obsahují o. s-y buď stanovení všeobecného režimu neb vedle všeobecných zásad i určité konkrétní slevy a vázání cel, obsažené často ve zvláštní příloze ke smlouvě. Jako všeobecný režim převládá před válkou a po přechodném kolísání obchodní politiky některých států (zejména Francie, jež dočasně uplatňovala politiku faktické reciprocity) i po válce princip nejvyšších výhod. Rozeznáváme tudíž o. s-y o pouhých nejvyšších výhodách od o-ch smluv celně-tarifních, obsahujících také celní slevy neb vázání.

V o-ch s-ách se stanoví zpravidla také přípustné výjimky z nejvyšších výhod; jako takové se uvádějí celní unie, výhody poskytované koloniím, zvláštní výhody pro pohraniční styk (traffic frontalière); v poválečné době přistupuje k tomu často ještě klausule regionální, t. j. výjimka vzájemných koncesí určitých skupin států, spjatých svazky etnickými, historickými neb geografickými, dále výjimka výhod obsažených v multilaterálních smlouvách, pokud druhá strana k nim nepřistoupila a konečně některé přechodné výhrady, jako ku př. pro Horní Slezsko, Šarské území neb pro koncese, sloužící k úpravě finančních závazků s bývalými nepřáteli a pod. Pro Československou republiku jako podobná výjimka ze zásad nejvyšších výhod se připouštěla v o-ch s-ách na podkladě čl. 222 mírové smlouvy St. Germainské, čl. 206 mírové smlouvy Trianonské a čl. 17 t. zv. malé St. Germainské smlouvy možnost režimu preferenčního mezi Československem a Rakouskem resp. Maďarskem na dobu 5 let od vstoupení mírových smluv v platnost, kteréžto možnosti však s naší strany využito nebylo.

Spornou jest otázka aplikace zásady nejvyšších výhod na zákazy a omezení dovozu a vývozu, zejména na dovozní a vývozní, jakož i celní kontingenty, dále na zušlechťovací styk a pod. záznamné řízení; nevyřešeným jest také poměr zásady nejvyšších výhod v bilaterálních smlouvách ke smlouvám multilaterálním.

Otázkou nejvyšších výhod zabývala se Mezinárodní konference janovská z r. 1922 a ženevská z r. 1927; vzhledem k významu a někdy nestejně interpretaci nejvyšších výhod pokusil se hospodářský výbor Společnosti národů o typickou redakci této klausule pro obor celní a její jednotnou interpretaci, s určením jejího dosahu i přípustných výjimek. Mezi těmito výjimkami v poslední době nabyla důležitosti otázka preferencí mezi určitými státy, z nichž jsou aktuální a zásadně již připouštěny preference pro výrobky zemědělské států středo- a východoevropských.

Vedle celně-tarifního režimu obsahují o. s-y zpravidla i ustanovení o osvobození od cla v určitých případech, zejména v případech záznamného řízení, ustanovení o celních formalitách, o osvědčeních původu, po případě i o různých osvědčeních rázu technického a pod.

b) Pro úpravu dovozu, vývozu a průvozu připouští o. s. určité výjimky ze zásad volného obchodu, při čemž průvoz bývá zpravidla volný. Některé tyto výjimky byly již před válkou všeobecně uznávány a takřka stereotypně v o-ch s-ách uváděny; výjimky tyto jako všeobecně připouštěné uvádějí se s některými změnami a modifikacemi i v poválečných o-ch s-ách a byly také pojaty do mezinárodní úmluvy ze dne 8. XI. 1927 o zrušení zákazů a omezení dovozu a vývozu. Jsou to zejména zákazy dovozu a vývozu z důvodu veřejné bezpečnosti, z důvodů mravních neb humanitních, omezení obchodu se zbraněmi, municí a válečným materiálem, omezení z důvodu ochrany zvířat a rostlin proti nemocem, hmyzu a škodlivým parazitům, omezení z důvodu ochrany národního majetku uměleckého, historického a archeologického, omezení obchodu s drahými kovy, penězi a cennými papíry, omezení rozšiřující na cizí výrobky režim platný pro výrobky domácí, omezení pro předměty státních monopolů neb monopolů provozovaných pod státní kontrolou; vedle toho se připouští všeobecně možnost chrániti omezením zahraničního obchodu životní zájmy státu v mimořádných a abnormálních okolnostech.

Omezování dovozu z důvodů veterinární policie vede k uzavírání zvláštních veterinárních úmluv, které tvoří někdy přílohu o-ch smluv.

Po válce omezování dovozu v jednotlivých zemích vedlo k nutnosti zvláštních úmluv o vzájemné úpravě zahraničního obchodu, jež zprvu někdy stipulovaly přímo dodání určitého zboží, později však omezovaly se na vzájemné uvolňování dovozu a vývozu pro určité zboží buď vůbec, neb v určitém množství či kontingentech; byly to t. zv. smlouvy kompenzační, které se zejména uzavíraly mezi sukcesními státy Rakousko-Uherska; později se přešlo k administrativním dohodám o vzájemné úpravě a částečnému uvolňování dovozu a vývozu, které někdy tvořily součást neb přílohu normálních o-ch smluv. O pokusech o mezinárodní dohodu v uvolňování zahraničního obchodu viz „Obchod zahraniční“.

c) Důležitým ustanovením o-ch smluv pro obchod se zbožím jest ustanovení o zdanění dováženého a vyváženého zboží vnitřními dávkami, pro něž se zpravidla v o-ch s-ách přiznává parita.

d) O. s-y obsahují někdy v souvislosti s úpravou dovozu také ustanovení o punčování dováženého zboží z drahých kovů.

e) Ustanovení o-ch smluv o celním režimu bývají doplňována dohodou o stíhání celních deliktů čili celním kartelem.

2. Velký a důležitý obor, upravovaný o-mi s-mi, jest nakládání s cizinci (*traitement des étrangers*). Vedoucí zásadou jest buď parita (*traitement national*) neb nejvyšší výhody, po případě reciprocita. Smluvní dohoda týká se zpravidla těchto bodů: usazení se a cestování, nabývání statků a dispozice jimi, provozování průmyslu, živností, obchodu a jiných povolání, uzavírání koupí osobně neb cestujícími, obchodní cestující, jejich legitimace a vzorky, návštěva trhů a veletrhů, právní ochrana a přístup k soudům, zdanění, osvobození od vojenské služby a válečných výkonů, osvobození od závazných veřejných funkcí soudních a správních; pro společnosti pak obsahují o. s-y předpisy o uznání jejich právní existence, o jich připuštění, o vykonávání práv, nabývání statků, provozování obchodů, přístupu k soudům a pod.

Ježto tato obsáhlá látka bývá předmětem smluvní úpravy takřka ve všech větších o-ch s-ách, byl na snadě pokus o mezinárodní dohodu. Hospodářský výbor Společnosti národů zabýval se touto otázkou od r. 1921, a to ve spojení s čl. 23e Úmluvy o společnosti národů. O otázce této jednala také janovská a ženevská konference. Rekomandace hospodářského výboru Společnosti národů z r. 1923 a 1924 byly rozeslány vládám. Na základě doporučení ženevské konference byla pak svolána v r. 1929 diplomatická konference; návrh konvence zabýval se otázkou nakládání s osobami a společnostmi připuštěnými k provozování svého zaměstnání, nikoliv však podmínkami připuštění. Jak závěrečný protokol ze dne 5. XII. 1929 konstatoval, nemohla konference dospěti k dohodě a k druhé konferenci, jež měla býti svolána po dojití vyjádření vlád, dosud nedošlo.

S otázkou nakládání s cizinci souvisí otázka dvojího zdanění, již se zabývala již konference bruselská r. 1920 a janovská r. 1922. Otázka tato byla finančním výborem Společnosti národů svěřena zvláštnímu komitétu znalců a byla předmětem konference r. 1928, v níž bylo vypracováno několik návrhů zvláštních bilaterál-

ních úmluv, hodících se pro různé daňové systémy, jichž různost právě nepřipouští jednotného všeobecného řešení.

3. O. s-y obsahují často zvláštní ustanovení o dopravě železniční, o dopravě lodní (námořní, pobřežní a vnitrozemské), silniční, vzduchem, o dopravě poštovní a telegrafní atd. Otázky tyto bývají předmětem zvláštních úmluv, tvořících někdy přílohu o-ch smluv; úmluvy tyto zpravidla navazují na platné úmluvy mezinárodní. U námořních států bývá také rybolov předmětem zvláštní smluvní úpravy.

4. O. s-y obsahují obvykle také články, týkající se ochrany průmyslového vlastnictví, patentů, známek a vzorků, ochrany literárního a uměleckého vlastnictví, ochrany proti nekalé soutěži, ochrany označení původu, zejména u zemědělských produktů; také v těchto otázkách se zpravidla o. s-y opírají o existující mezinárodní konvence.

V některých o-ch s-ách vyskytují se také zvláštní ustanovení o ochraně práce a dohody o sociálním pojištění.

5. V o-ch s-ách bývá upraveno také právo konsulární (právo jmenovati konsuly a jejich pravomoc), pokud tento obor není upraven zvláštními smlouvami. Viz heslo „Konsulární právo“.

6. Ku konci o-ch smluv bývá obyčejně ustanovení o smírčím a rozhodčím řízení, o době, na kterou jest smlouva uzavřena, o vstoupení smlouvy v platnost a o výpovědi smlouvy, po případě o jejím event. prodloužení.

VI. Jako o. s-y vícestranné čili multilaterální lze z předválečné doby jmenovati některé mezinárodní konvence, týkající se aspoň z části oborů obchodně-politických, jako konvence bruselská z 5. VII. 1890 o vytvoření unie pro publikování celních tarifů (Union Internationale pour la publication des tarifs douaniers) s Bureau International des tarifs douaniers, vydávajícím celní tarify všech zemí v Bulletin International des douanes (srov. č. 251/1924 Sb.), dále známá bruselská konvence cukerní z 5. III. 1902 o odstranění vývozních premií na cukr a bruselská konvence z 31. XII. 1913 o mezinárodní statistice obchodní (Mezinárodní konvence týkající se jen dopravy, ochrany průmyslového neb literárního a uměleckého vlastnictví a pod. necháváme stranou).

Po válce rozvrácené hospodářské poměry vedly přirozeně k pokusům o mezinárodní úpravu některých úseků obchod-

ní politiky. Určitá ustanovení obchodně-politická obsahovaly zmíněné již mírové smlouvy a spojené s nimi zvláštní úmluvy. Konference nástupnických států býv. mocnářství rakousko-uherského v Portorose r. 1921, pozdější mezinárodní hospodářská konference janovská r. 1922 a ženevská r. 1927 skončily sice jen resolucemi a rekomandacemi, ale jejich práce podnítila úsilí o mezinárodní úpravu aspoň některých speciálních otázek. Tak po janovské konferenci došlo 3. I. 1923 k uzavření mezinárodní úmluvy o zjednodušení celních formalit, jež byla také Československem dne 14. I. 1927 ratifikována (srov. č. 40/1927 Sb.). Mezinárodní úmluva o zrušení zákazů a omezení dovozu a vývozu ze dne 8. XI. 1927 s dodatečnou úmluvou ze dne 11. VII. 1928 a protokolem ze dne 20. XII. 1929 nevstoupila ve všeobecnou platnost; s větším úspěchem se setkaly 2 speciální úmluvy mezinárodní o uvolnění vývozu koží a kostí, jichž se týkaly 2 protokoly ze dne 16. III. 1928 a 2 mezinárodní dohody ze dne 11. VII. 1928, doplněné 2 protokoly ze dne 11. IX. 1929; dohody tyto vstoupily v platnost dne 1. X. 1929 (srov. č. 138 a 139/1929 Sb.). Otázky veterinárních opatření a omezení při dovozu a vývozu byly předmětem studia zvláštního komitétu znalců u Společnosti národů, jenž vypracoval již návrh 3 mezinárodních konvencí veterinárních, jež mohou býti později předmětem mezinárodní konference. Mezinárodní úmluva o hospodářských statistikách ze dne 14. XII. 1928 vstoupila v platnost 14. XII. 1930 a byla také Československem ratifikována dne 19. II. 1931. Obchodní úmluva ze dne 24. III. 1930 o celním příměří (t. j. závazku nevypovídati o. s-y a nezvyšovati cla) s protokolem o dalších obchodně-politických jednáních nemohla býti přes to, že byla konána ještě r. 1930 a 1931 druhá konference o dvou schůzích, uvedena v platnost pro nedostatečný počet ratifikací a nemožnost dohody o datu platnosti. (Podobnou úmluvu uzavřely samostatně 22. XII. 1930 v Oslo, Belgie s Lucemburskem, Nizozemí, Dánsko, Norsko a Švédsko.) Pokus o mezinárodní úpravu nakládání s cizinci na konferenci r. 1929 — jak již uvedeno — ztroskotál. Také pokus o kolektivní snižování cel, aspoň pro určité úzce vymezené obory, selhal v zárodku. Dokončený návrh jednotné celní nomenklatury, vypracovaný ženevským výborem znalců, bude snad později, až jednotlivé vlády k němu za-

ujmou své stanovisko, předmětem mezinárodního jednání.

Přes tyto částečné nezdary hospodářská organizace Společnosti národů pracuje dále ve snaze po docílení mezinárodní dohody o jednotném řešení jednotlivých otázek obchodně-politických; část prací těchto koná se nyní také v rámci přípravných a studijních prací pro evropskou unii.

VII. Sbírky a přehledy obchodních smluv. V předválečném Rakousku vydávalo sbírky o-ch smluv rakouských i cizích dle zemí ministerstvo obchodu, zprvu jako otisky z Österr. wirtschaftspolitiches Archiv, později ve sbírce Zollkompaß. V Československu uspořádal s velkou pilí Dr. Z. Konečný za vrchní redakce inž. J. Dvořáčka třísvazkovou sbírku Obchodní smlouvy mezistátní 1925, obsahující všechny o. s-y československé, mezinárodní úmluvy multilaterální, mající význam obchodně-politický a ve výtahu o. s-y všech jiných států. Ve sbírce pokračovali novým svazkem Dr. Skorkovský a Dr. Brandejs r. 1928. V díle jsou mezi prameny uvedeny podobné sbírky o-ch smluv vyšlé v jiných státech.

Německy sbírku čl. o-ch smluv vydal již dříve Dr. J. Walter: Die Handelsverträge der čsl. Republik, 1924.

Jako novější přehledy o-ch smluv vyšly u nás Dr. Skorkovského a Dr. Brandejsa: Indexy platných bilaterálních smluv hospodářské povahy, uzavřených Čsl. republikou, a mezinárodních smluv téže povahy, jež Čsl. republika spolupodepsala nebo k nimž přistoupila, 1931; Dr. Deyla: Obchodní smlouvy s cizinou ve Věstníku ministerstva průmyslu, obchodu a živností, 1931, č. 1; Dr. Kučery: Přehled hospodářsko-politických relací států v Evropě (příloha k Hospodářské korespondenci, 1930, seš. 11 a 12.).

Podobné stručné přehledy vydaly v poslední době: Österreichisches Nationalkomitee der internationalen Handelskammer: Übersicht über die europäischen Handelsverträge, 1927, Deutscher Industrie- und Handelstag: Vergleichende Übersicht über die Zollsysteme der wichtigsten Handelsstaaten, 1922; J. Bennstein a Dr. Leopold: Die Handelsverträge des Erdballs (Veröffentlichungen der Industrie- und Handelskammer zu Berlin), 1927, s pozdějšími dodatky; Istituto nazionale per l'esportazione: Situazione comparata del regime di tariffa doganale esistente fra i paesi europei in base ai patti commerciali attualmente in vigore, 1930.

Seznam platných o-ch smluv čl. je pravidelně otiskován v úvodu roční publikace Státního úřadu statistického: Zahraňní obchod republiky Československé, kde v části textové se podává mimo to přehled obchodní politiky v dotyčném roce; Měsíční přehled zahraňního obchodu republiky Čsl. vypočítává vždy v úvodu všechny smluvní státy.

Běžné informace o změnách v celním režimu a nových o-ch s-ách jednotlivých států jsou uveřejňovány v oficiálních časopisech, u nás ve Věstníku ministerstva průmyslu, obchodu a živností a v Zahraňní politice. Z cizích jsou nejdůležitější: německý Deutsches Handelsarchiv, francouzský Moniteur Officiel du Commerce et de l'Industrie, anglický Board of Trade Journal, italský Bollettino di informazioni commerciali, pro Spojené státy severoamerické Commerce Reports.

Literatura.

Mimo obchodně-politické příručky, uvedené v hesle „Obchod zahraňní“ a literaturu uvedenou v hesle „Mezinárodní smlouvy“, lze uvést: Société des Nations: „Recommandations du comité économique concernant la politique commerciale“, 1929; Société des Nations, Comité économique: „Rapport au Conseil sur les travaux de la trente-cinquième session 1931“; U. S. A. Tariff Commission: „Reciprocity and Commercial treaties“, 1919; Dr. Glier: „Die Meistbegünstigungsklausel“, 1905; R. Calwer: „Die Meistbegünstigung der Vereinigten Staaten von Nordamerika“, 1902; R. Riedl: „Die Meistbegünstigung in den europäischen Handelsverträgen“, 1928; týž: „Ausnahmen von der Meistbegünstigung“, 1931; Dr. Offermann: „Die Meistbegünstigung, ihr Wesen und ihre Entwicklung in der Handelspolitik der letzten 50 Jahre“, 1928; Dr. Bonhoeffer: „Die Meistbegünstigung im modernen Völkerrecht“, 1930; Ito: „La clause de la Nation la plus favorisée“, 1930; Verein für Sozialpolitik: předválečné i poválečné publikace o obchodní politice jednotlivých států; Dr. Fafl: „Vývoj a úkoly československé obchodní politiky“, 1925; týž: „Provádění obchodně-politických usnesení mezinárodních konferencí“, 1929; Dr. Herrmann: „Die čechoslovácké Handelspolitik“, 1927; H. O. Wagner: „Außenhandel und Handelspolitik der Tschechoslowakei 1919–1926“, 1928; Dr. J. Walter: „Doložka nejvyšších výhod v našich obchodních smlouvách“, 1923 (německy 1924); Dr. Fr. Benda: „Průkaz reciprocity podle obchodních smluv“, 1923; F. Valina: „Československá obchodní politika od převratu“, 1930; Sbírka přednášek pořádaných Českou národohospodářskou společností, zejména přednášky Dr. Hotovce a Dr. Schustera; „Deset let československé republiky“, II. díl.

Zdeněk Fafl.